

08217

DISCURSURILE

Prezidentului Asociațiunii

Iosif Sterca Șuluțu de Cărpeneș

cu ocaziunea sărbărilor Asociațiunii

ținute în Sibiu la 19 August în 1905 și zilele următoare.

SIBIU,

Tipariul tipografiei arhidiecezane.

1905.

DISCURSURI

Prezidentului Asociațiunii

Iosif Sterca Șuluțu de Cărpeneș

cu ocaziunea sărbărilor Asociațiunii

ținute în Sibiu la 19 August n. 1905 și zilele următoare.

SIBIU,

Tipariul tipografiei arhidiecezane.

1905.

Discursul de deschidere

cu ocaziunea adunării generale a Asociațiunii, ținută în Sibiiu
la 19 și 20 August st. n. 1905.

Onorată adunare generală!

Iară ne-am întrunit, ca să vă dăm seamă despre activitatea și progresul ce comitetul central l-a realizat dela ultima noastră adunare.

Înainte de toate mulțămesc tuturor membrilor, cari în decursul acestui an administrativ ne-au împărtășit de ajutorul lor material sau moral.

Patruzeci-și-patru de ani se împlinesc de când cea dintâi adunare generală s'a ținut aici în Sibiiu. Toți acei bărbați distinși, dintre cei mai distinși ai neamului nostru, cari au prezidat adunările generale, în cuvântări elocvente au descoperit scopul sublim, ce-l urmărește Asociațiunea noastră, și au arătat mijloacele ce trebuiesc folosite pentru ajungerea scopului, îndemnând și provocând inteligența română a da tot sprijinul moral și material. Cu toate acestea suntem încă tare departe de țânta pe care stimatul nostru prezident de onoare domnul *Alexandru Mocsonji* ni-a zugrăvit-o în frumosul său discurs, rostit în adunarea generală din Oravița în anul 1902. Domnia-sa între altele foarte nimerit a zis: „Asociațiunea este expresiunea unității și solidarității naționale, pe terenul cultural al poporului român din Ungaria; iar prin organizarea ei ni-e dată posibilitatea concentrării puterilor noastre. Astfel, ca o zi epocală va străluci în analele ei ziua în care Asociațiunea va vedea organizată sub stindardul său întreaga inteligență română, ca o armată bine organizată în serviciul cauzei naționale“.

Aceste cuvinte clare, înțelepte și convingătoare mă dispenzează de a mai repetă și eu ceea ce în 44 de ani, în tot atâtea variante s'a adresat din prezidiu inteligenței române, durere, nu cu succesul dorit.

Patruzeci-și-patru de ani e o clipă în viața unui popor, dar în viața unei reuniuni e timp destul pentruca să poată, în zisa domnului *Mocsonyi*, „străluci ziua în analele ei“. Pentru de a fi „organizată întreaga inteligență sub stindardul Asociațiunii“.

Și dacă nu s'a întâmplat, vina o poartă numai și numai ca să mă folosesc de cea mai blândă expresiune — *indiferentismul* unei însemnate părți a inteligenței române. Și nu se poate înfieră îndestul acest păcat. Alte popoare cu un trecut mai fericit, cu un guvern din sângele lor, pururea se avertizează prin bărbații lor providențiali, dela uritul păcat al indiferentismului, în cauze naționale. Iubire de țeară, loialitate, patriotizm adevărat, respect față cu legile, vârtute militară și cetățenească, n'avem să învățăm dela nime; în privința aceasta nime nu ne întrece; dar un bun sfat, de care s'au folosit alții, cu bun succes, e bine să-l împrumutăm și să-l aplicăm la noi.

Maghiarii se inspiră de sfatul celui mai mare Maghiar, graful Széchényi István, care adesea zicea: „Nu acela e prietenul națiunii sale, care pururea o laudă și o lingusește, ci acela care-i descopere scăderile, pentru a se putea îndreptă“. Iar Germanii își amintesc sentința sdrobitoare a lui Schiller, care a zis: „Ticăloși sunt ceice nu jertfesc totul pentru onoarea și fericirea neamului lor“.

Se poate oare să mai fie și în ziua de azi Români fataliști, cări s'ar mângăia cu zisa poetului: „Dacă n'a perit Românul când trei se conjurară, în veci nu va peri“?!

Azi lupta pentru existență curge pe alt teren, pe terenul economic și cultural, iar cultura numai *națională* poate și trebuie să fie. Cine nu luptă pe acest teren, e osândit să peară!

Ar fi deci din cale afară trist, dacă n'ar înțelege toți Românii, că tocmai aceste sunt terenele principale pe cari „Asociațiunea“ își desvoaltă activitatea sa pe baza statutelor sale.

A nu sprijini „Asociațiunea“ pe acest teren legal și salutar e un păcat strigător la ceriu.

Că în ziua de azi societățile culturale tocmai la zile festive își prezintă bilanțul activelor și pasivelor pe terenul cultural, între altele ne servesc două exemple mai proaspete. Cu ambele ocaziuni „indiferentismul“ a fost sbiciuit fără cruțare,

Reproduc aceste exemple, pentru a justifica bilanțul ce eu îl voiu face.

Și îl reproduc, pentrucă tocmai acum în ajunul zilelor festive, un ziar românesc atacă „Asociațiunea“, respective comitetul central, cu următoarele cuvinte: „Putem zice cu mâna pe inimă, că „Asociațiunea“ în decursul existenței sale n'a dezvoltat nici muncă și n'a adus nici roadele ce le-am fi așteptat. Am ajuns mai în urmă a conzidera adunările generale de niște formalități goale, peste cari să trecem îngrabă, chiar ut videatur aliquid fecisse“.

Atacurile acestea se repetază an de an. Dacă până acum nu s'a dat răspunsul trebuincios, eu nu pot să tac.

Să nu se poată zice că: „Am trecut în grabă, chiar ut videatur aliquid fecisse“, — dați-mi voie să mă ocup ex thesi, și din fundament cu această chestie spinoasă.

Exemplele le împrumut dela alte națiuni, cu mai multă rutină și experiență, de cîm suntem noi pe acest teren.

Viceprezidentul Academiei maghiare, Iuliu *Kautz*, în ședința festivă ținută în 16 Maiu a. c., în prezența ministrilor și a unui public număros și distins, a prezentat un bilanț nu se poate mai necruțător despre decadența pe terenul științific, spunând că: „Rassei maghiare îi lipsește interesul pentru știință“.

Iar în 11 Iunie a. c. Liga culturală germană din Austria (Schulverein) pentru ajutorarea școalelor periclitare de Slavi*) și-a sărbătorit iubileul existenței sale de 25 de ani, la care au luat parte număroși delegați din toate cetățile mai însemnate din Germania.

Liga a spesat până acum zece milioane de coroane pentru întemeierea și ajutorarea școalelor. A fost ușor să aducă această jertfă, pentrucă Germania, fratele mai mare, o ajută, precum se și cuvine să-l ajuti pe fratele mai mic. Pe noi nime nu ne ajută, nici ceice datori sunt să o facă.

„Asociațiunea“ vegetează din cotizațiuni. Liga germană are un venit anual de o jumătate de milion coroane. Fondul iubilar e de 300,000 coroane. Cu toate acestea ca să nu ră-

*) Cehii — zice F. Loyer în „Altdeutsche Blätter“ — contribue sute de mii, an de an pentru scopuri naționale, și nu este un singur ziler sărac, care n'ar plăti bucuros cele două coroane pe an, pentru susținerea școalelor cehe.

mână un singur german austriac care nu s'ar înscrie membru la Ligă, s'au rostit cuvinte aspre la adresa aceloră: „cari încă n'au trecut în tabăra muncitorilor naționali, căci mai sunt localități unde spiritul de jertfă, cea mai înaltă expresie a nobilului entuziasm, încă nu s'a trezit“, — zice apelul Ligei, apoi și-au dat parola, ca în loc de: „Bună ziua!“ — să se salute cu întrebarea: „Ce ai dat la fondul iubilar?“

Astfel ar fi trebuit să facem și noi din capul locului, îndatăce am băgat de seamă, că majoritatea inteligenței române stă ténită și nepăsătoare la o parte, privind, cum o samă de bărbați jertfesc pe toate terenele culturale și filantropice timp, lucru gratuit și bani.

Dacă însuflețirea, cu care noi, generațiunea bătrână, am îmbrățișat și sprijinit Asociațiunea la întemeierea ei, ar fi ținut până în ziua de azi, ar fi trebuit să fie de mult întreagă inteligența, adecă cărturarii, sub stindardul Asociațiunii.

Insuflețirea, despre care savantul prezident al Asociațiunii *Cipariu*, în adunarea generală ținută aici în Sibiu în 27 August 1881 a zis: *U Cluj / Central University Library Cluj*

„Asociațiunea nu e fătul unui om, ci aceea a fost proiectată și instituită prin zelul, stăruința și patriotizmul general al tuturor bărbaților de inimă și devotament“.

Și că lipsește nu numai zelul, stăruința și patriotizmul general, dar și simțul de datorință națională, la majoritatea dintre inteligența română, cea mai eclatantă dovadă sunt următoarele date statistice, autentice, constatate cu 1 Iulie 1905.

Avem în Ardeal și Ungaria la ambele biserici naționale:

1. 3349 preoți Dintre acestia membri la Asociațiune sunt 334, a zecea parte: 4 fundatori, 30 pe viață și 300 ordinari.

2. Avem 185 protopopi. Membri la Asociațiune sunt numai 91, anume: 4 fundatori, 7 pe viață și 80 ordinari.

3. Avem 48 vicari, canonici și asesori conzistoriali. Membri la Asociațiune sunt numai 30, anume: 4 fundatori, 5 pe viață și 21 ordinari.

4. Avem 7 arhieriei. Membri sunt însă numai 6, anume: 4 fundatori și doi pe viață.

5. Avem 122 profesori. Membri la Asociațiune sunt 76, anume: 1 fundator, 7 pe viață și 68 ordinari.

6. Avem învățători la școalele populare 4392. Membri la Asociațiune sunt 59, anume: 1 pe viață, 58 ordinari.

7. Avem avocați 276 și 150 candidați de avocați, total 426. Membri la Asociațiune sunt 178, anume: 19 fondatori, 32 pe viață și 127 ordinari.

8. Avem 110 bănci românești. Membri la Asociațiune sunt 45, anume 7 fondatori, 15 pe viață și 23 ordinari.

9. Funcționari de bancă avem 460. Membri la Asociațiune sunt 77, anume: 8 pe viață și 69 ordinari.

10. Parohii sunt 2402. Membri la Asociațiune sunt 22, anume: 1 fondator, 4 pe viață și 17 ordinari.

11. Medici români sunt 110 Membri la Asociațiune sunt 55, anume: 1 fondator, 8 pe viață și 46 ordinari.

12. Notari publici români sunt 7. Membri la Asociațiune sunt 3, anume: 2 pe viață și 1 ordinar.

13. Ziare române sunt 24 cu 41 redactori și proprietari. Membri sunt 8 ordinari.

14. Oficieri români activi și în penzie sunt 220. Membri sunt 17, anume 3 fondatori, 3 pe viață și 11 ordinari.

15. Comune politice sunt membri 56, anume: 16 fondatori, 39 pe viață și 1 ordinar.

16. Funcționari la justiție sunt membri la Asociațiune 16, anume: 1 fondator, 8 pe viață și 7 ordinari.

17. Funcționari la administrație sunt 26 membri la Asociațiune, anume: 2 fondatori, 4 pe viață și 20 ordinari.

18. Silvicultori sunt membri 9, anume: 1 fondator, 8 ordinari.

19. Funcționari conzistoriali sunt membri ordinari 7.

20. Alți funcționari membri 26, anume: 1 fondator, 3 pe viață și 22 ordinari.

21. Doamne sunt membri 41, anume: 2 fondatori, 6 pe viață și 33 ordinari.

22. Studenți membri sunt 2, anume: 1 fondator și 1 pe viață.

23. Notari comunali sunt membri 72, anume: 1 fondator, 5 pe viață și 66 ordinari.

24. Ingineri membri sunt 6, anume: 1 fondator și 5 ordinari.

25. Privăți sunt membri 25, anume: 5 pe viață, 20 ordinari.

26. Proprietari sunt membri 122, anume: 13 fundatori, 41 pe viață și 68 ordinari.

27. Neguțători sunt membri 37, anume: 4 pe viață, 33 ordinari.

28. Meseriași sunt membri 17 ordinari.

29. Corporațiuni sunt membri 13, anume: 2 fundatori, 4 pe viață și 7 ordinari.

Membri în direcțiunea băncilor românești sunt 700, nefiind însă cu acest titlu înregistrați, n'am putut afla, câți sunt membri la Asociațiune. Cred că mulți trag tantieme fără de a contribui și pentru Asociațiune ceva.

Sic non itur ad astra!

Care va să zică: trei milioane de Români, cari după originea, poziția geografică, valoarea numerică și virtuțile lor militare și cetățenești sunt chemați a ocupa un loc de onoare în concertul popoarelor, pe acest pământ sfânt, udat de sângele și de lacrimile străbunilor, au la cea mai veche și mai importantă instituțiune culturală-națională numai 1475 membri, iar preste 8000, cari datori ar fi să sprijinească Asociațiunea, nu contribue nimic. Și este știut, să sunt datorințe cari nu sunt provăzute în codicele civil și criminal, dar le prevede codicele moral, care obligă cu atât mai mult. Afară de categoriile amintite, mai avem o categorie: membri ajutători cu taxă de 2 coroane la an. Acestia sunt, afară de vre-o câțiva preoți și învățători, toți țărani: cu totul 285 inși.

Câți funcționari de stat, ingineri, proprietari, comercianți, meseriași și alți privați sunt preste tot, cari ar putea contribui? — n'am putut afla. La comune politice și bisericesti n'am reflectat. La țărani tocmai nu. Acestia sunt storși de multele dări, aruncuri și alte năcazuri.

Cu toate acestea înțeleptul și inteligentul nostru țaran, unde vede că domnii de român premerg cu bune exemple, contribue bucuros.

Domnilor români, cari până acum au stat departe de noi, le punem la inimă: să creadă în puterea de viață a neamului

românesc, și se nu uite că: Românului numai Românul îi poate ajuta.

Revin la sfatul dlui Mocsonyi, la care din parte-mi ca întregire aș mai adăugă: Adevărată zi epocală va fi aceea, când nu vom mai avea analfabeți, sau cel puțin nu mulți.

Să dăm carte în mâna țaranului nostru talentat și doritor de carte, ca să-și cunoască drepturile și datorințele sale, valoarea sa. Atunci nu va mai putea fi exploatat ca o vacă bună de muls.

Să-l iubim pe țaran, dacă vrem ca și el să ne iubească, mai ales noi Românii suntem datori, pentru că mai toți au crescut cu prescurea țaranului și se susțin din sudoarea lui. Apoi tot cu ce ne putem mândri, dela el avem. Țăranul ni-a păstrat limba, legea, portul, doina, renumele de viteaz, datinile și tot ce poartă caracter românesc.

În ziua de azi națiuni domnitoare, cu puternică aristocrație, mărturisesc, că adevărata bază a statelor e puterea ce rezidă în țărănime.

Scriitorii maghiari, acum după 391 de ani constată, că mare, nefericire, catastrofa dela Mohács, care aruncase țara pe 100 de ani sub jugul turcesc, a fost înstrăinarea țaranilor de către domni. De față au fost pe câmpul de bătălie: Regele, primatele țării, 2 arhiepiscopi, 5 episcopi, supremul jude al țării, înalta aristocrație, dar cu toții au perit pe câmpul de luptă cu alți 24,000 ostași. De ce? Pentru că inima țaranilor n'a fost cu „domnii“. Acestia 12 ani mai înainte, în dieta din 19 Noemvrie 1514 aruncaseră țărănimea în robie.

„Historia est vitae magistra“.

*

Comitetul central a fost de repețiatori atacat, că: „nu face literatură, nu subvenționează școlile avizate la ajutor, face prea puțin pentru popor, și că peste tot nu progresăm“. Li-s'a răspuns acestora, că nu e chemarea Comitetului central de a face literatură, nici e posibil din 2000 fl., cari ni-au stat la dispoziție a subvenționa peste 1000 de școlile avizate la ajutor.

Dar înșire-se toți sub steagul Asociațiunii, câți stau la o parte nepăsători, și Comitetul central va afla căile prin cari

să vie în ajutoriul țăranilor, între altele prin angajarea și premiarea învățătorilor ambulanti și a altor specialiști în științele agronomice, cari vor avea să țină prelegeri din toate ramurile economiei, precum și alte învățături moralizatoare, instructive și folositoare.

Că n'am progresat, aceea o pot afirma oameni cari cred că lumea a fost întotdeauna precum e în ziua de azi. Aceia nu l-au văzut pe țăran, precum l-am văzut eu, trăgând jugul din zori de zi până în amurgul serii, în brazda stăpânului, așa precum l-a descris baronul Kemény Gábor în cartea sa: „Nagyenyed és vidékének veszedelme“. Dânsul zice că: „Iobagiu și Valah sunt două cuvinte sinonime, și înseamnă: Slav călcat în pulbere, care trăește sub tirănie“.

Aceia nu știu, că până la anul 1848 aveai să străbați unele comitate dealungul și dealatul până ce dădeai de o familie românească, domni români, cari se și mărturisiau în public că sunt Români. Firește, pe acele timpuri singur nobilul eră domn.

Noi bătrânii ne mai aducem aminte de acel domn de român din Cluj, care de dorul și de dragul limbei românești mergea în zile de târg la marginea orașului, pe unde sosiau țăranii, ca să poată vorbi cu ei „românește“, neobservat de nimeni.

Străinii sunt în privința aceasta cu mult mai drepți, dânșii mărturisesc, că nici un popor din țeară, în timp atât de scurt, cu mijloace așa de modeste, așa progres frumos n'a făcut ca noi Români. Iar la aceasta își va avea și Asociațiunea partea sa. Și dacă comitetul central n'ar avea nimic altceva la activul său, singurul fapt e un imens progres, că aici în Sibiiu, unde până la anul 1848 privilegiile orașului opreau chiar și pe nobilimea maghiară de a-și cumpăra proprietate, cu atât mai puțin putea un biet valah, azi noi Asociațiunea suntem cel mai mare proprietar de case și avem cele mai frumoase case din Sibiiu. S'au găsit însă și astfel de Români, cari și acest palat l-au criticat. Se înțelege, Români, cari nimic n'au contribuit pentru muzeu. Aici e locul să amintesc, că școala civilă de fete, pe care ministrul de culte și inspectorii regești de școale au cercetat-o, au aflat-o corăspunzătoare și au lău-

dat-o. Această școală a fost frecventată dela a. 1887 până acum de 1566 eleve, iar în internat au fost adăpostite 1008 eleve. N'a scăpat nici această școală de critică răutăcioasă; ceice știu însă ce mare influință are o femeie cu bună creștere, precum se cresc aici în internat copilele noastre — acela numai laudă va aduce acestui institut și va fi îndatorat să mărturisească, că această școală e o mare creațiune, ce Asociațiunea a săvârșit. Anul acesta s'au făcut însemnate îmbunătățiri; mai ales din punct de vedere igienic. Această grădină, unde își petrec elevele tot timpul liber, a fost transformată într'un frumos și elegant loc de petrecere. Pentru trebuințele școlii civile de fete, dela înființarea ei până azi a spesat Asociațiunea în total: 101,149 coroane.

Un alt ziar român, al cărui redactor nu-i membru la „Asociațiune“, zilele trecute zise: „Iată pentru domni făcū „Asociațiunea“ destul: Școală de fete superioară, Enciclopedie, Muzeu cu casă națională proprie, etc.; dar pentru popor, o ce puțin s'a făcut!“

Avem la școala civilă de fete 95 eleve: 66 interne și 29 externe. Dintre aceste sunt: 15 fete de țărani, 24 de preoți, 11 de notari comunali, 2 de învățători, 7 de funcționari, 14 de neguțatori, 2 de meseriași, 3 de oficeri, 4 de avocați, 3 de medici, 4 de proprietari, 6 de arândatori.

Dintre acestea sunt 15 din România și una din Bucovina. Părinții acestora sunt proprietari, funcționari sau neguțatori. Cele din Ardeal și Ungaria sunt fete de țărani, sau din familii țărănești.

Fete de aristocrați n'am avut și n'avem, din simplul motiv, că suntem un neam de oameni democrați, fără aristocrație.

Dacă Barițiu și baronul Ursu, cari și în mormânt sunt fala neamului nostru, cari cu atâta dragoste au lucrat împreună cu noi pentru această școală, ar înviă din mormânt și ar vedeă cu ce absurdități li-se mulțămește, scârbiți de atâta ingratitude s'ar întoarce în mormintele lor.

Cum adecă!?! eră mai bine să fi lăsat și pe mai departe, ca fetele de „domni“ să umble în școale străine? Și a fost o greșală, că fete de „domni“ în școala aceasta au învățat a vorbi „românește“?

Suntem atacați, că nu facem literatură, iar dacă am făcut Enciclopedia, cea mai mare și mai folositoare operă literară, fără de care istoria contimporană nu numai ar fi mancă, dar generațiunea de azi ajungea de batjocură și ar fi necinstit memoria atâtor bărbați vrednici, ale căror fapte și jertfe rămâneau necunoscute posterității, — totuș suntem apostrofați că: am făcut-o pentru „domni“. Muzeul încă pentru „domni“ l-am făcut. Minunat rezon!

Nu ne-am așteptat la laude, cunoaștem noi bine proverbul german: Undank ist der Welt Lohn:

Dar insulte nu suferim!

Amintesc la acest loc și de frumoasa bibliotecă ce se află în acest palat, în care se găsesc zece mii de volume.

Biblioteca, mai înainte puțin îngrijită, a fost din fundament aranjată, catalogizată și pusă în ordine cu multă osteneală și cu mult zel de domnul protopop Togan, bibliotecarul nostru. Când ne-am mutat aici din vechiul birou, d'a capo a trebuit să treacă acele zece mii de volume prin mânilor dlui bibliotecar, pânăce s'au mutat aici și s'au așezat iară la locul lor. În timpul mai nou s'a completat biblioteca cu multe cărți de valoare, și s'ar procura tot ce ne face trebuință, dacă nu ne-ar lipsi mijloacele.

Aici e locul să spun că în țările civilizate s'a pernit o adevărată goană în contra scrierilor de contrabandă, de speculă, așa numite buruene literare, cari otrăvesc și încurcă mintea și inima țaranului și a tineretului. La noi orice scriere netrebnică ar fi, își găsește vr'un ziar, care o laudă și o recomandă, fără a o fi cetit. Prin aceasta publicul românesc își perde și puținul gust de cetit, ce-l are; iar scrierile de valoare le mănca pulberea prin librării, căci domni de român nu prea cumpără cărți românești, spun librării.

Ce pond se puneă în vechime pe cărți și biblioteci, servească un exemplu din trecutul orașului Sibiiu. În anul 1357 aveă acest oraș o școală și aproape 200 vol. de cărți.

„O astfel de comoară trebuie apărată — ziceau cetățenii și au zidit în anul 1366 ziduri de apărare.

Comitetul central dela început până acum a împărțit ca stipendii pentru studenți, ajutoare pentru meseriași și pentru

școale, pentru cumpărare de cărți în bibliotecă — și premii pentru lucrări literare, cu totul 120,665 cor. 80 fileri.

Minuni, ce e drept, comitetul central n'a făcut, pentrucă: „Non datur saltus in natura“, dar că n'ar fi făcut tot ce a fost posibil, aceasta numai aceia o vor putea afirma, cari sufer în zisa poetului, de: „a pizmei răutate“. Onorata adunare generală, făcând us de dreptul său suveran, va aprea, dacă comitetul central a satisfăcut datorințelor impuse de statute?

Am crezut de a mea datorință de a nu trece cu graba „ut videatur aliquid fecisse“, și de a atrage atențiunea întreg neamului nostru la marele rău ce ne amenință prin indiferentizmul ce s'a încuibat la noi.

Am lucrat însă după înțeleptul sfat al celebrului bărbat de stat și istoric francez, Guizot, care a zis: „A judecă omenimea cu asprime și a o iubi ferbinte; a-i cunoaște răul, dorindu-i vindecarea, este sublimul principiu al evangheliei“.

După acestea, salutându-Vă, domnilor și fraților, de bună-venire în casa neamului românesc, declar ședința de deschisă.

Discursul

ținut la inaugurarea Muzeului istoric și etnografic și la deschiderea expoziției, în 19 August st. n. 1905.

Onorată adunare generală!

În numele „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ am onoare a Vă mulțami pentru participarea Domniilor Voastre la actul de inaugurare a Muzeului nostru istoric și etnografic.

Aceasta frumoasă sărbătoare, care remarcă un moment important în viața culturală a poporului nostru, a fost anunțată de către comitetul central al „Asociațiunii“ și Maiestății Sale regelui nostru apostolic, ca celui mai înalt protector al instituțiilor culturale ale tuturor popoarelor de sub sceptrul său.

Cu deosebită bucurie aduc la cunoștința dvoastră, că Maiestatea Sa Regele s'a îndurat a da și cu această ocaziune o nouă dovadă a iubirii și bunăvoinței ce o păstrează poporului nostru și nisuițelor sale patriotice, încredințând guvernul țării, să aducă la cunoștința „Asociațiunii“ noastre, mulțămii Maiestății Sale pentru învitarea ce i-s'a făcut, și să exprime totodată și „sincerele regrete“ ale Maiestății Sale, că reținut de alte afaceri importante, nu poate participa la sărbarea inaugurării Muzeului nostru.

Acest preainalt act de atențiune va fi primit și considerat de toți Românii din aceasta țară, ca nouă dovadă a bunăvoinței Maiestății Sale pentru poporul nostru, și chiar prin faptul, că după timp îndelungat, este primul cuvânt adresat dela preainaltul Tron deadreptul către Românii din statul ungar, va întări în noi din nou sentimentele de iubire și alipire către glorioasa noastră dinastie, și va fi un nou și puternic izvor pentru întărirea patriotizmului probat, ce poporul nostru l-a păstrat întotdeauna patriei comune.

După aceste mulțămesce Excelenței Sale Domnului ministru de culte și instrucție publică, Lukács, care prin hârtia

sa din 4 August Nr. 2868 adresată prezidiului, exprimându-și regretul că nu poate participa în persoană, a încredințat pe Ilustritatea sa domnul comite suprem Gustav Thalmann, să-l reprezinte la inaugurarea Muzeului nostru.

Mulțămesc mai departe tuturor domnilor, cari au dat ascultare invitației noastre și s'au înfățișat, ca prin prezența lor să mărească splendoarea sărbării de azi: inaugurarea Muzeului, cum și tuturor cari în orice mod ne-au ajutat la zidirea sau înzestrarea acestui Muzeu.

Ideea Muzeului — zice-se — nu e scoasă din adâncimea cărților, ci din sufletul popoarelor, acest izvor bogat, elocuent și neperitor. Muzeul e arsenalul cel mai puternic, cu care își apără un popor originea, individualitatea și tot ce a moștenit dela străbuni.

Ne-am trezit cam târziu, ce-i drept; dar mai bine târziu, ca nici odată. Cele mai rare obiecte, în decursul seculilor, s'au adunat în Muzeul din Viena și cel din Budapesta, care păstrează rare și prețioase suveniri artistice și istorice din Ardeal, această țară atât de bogată în tezaure arheologice.

Ultima descoperire măreață, căreia asemenea nicăiri nu se găsește, nu datează mai departe de anul 1858.

Dovadă sunt cele trei „*Tabulae ceratae*“ găsite în „Cetatea mare“ din „*Auraria Daciae*“, precum au numit Romanii, străbunii nostri, Abrudul. Aceste table azi sunt ornamentul muzeului din Budapesta.

Muzeul ardelean din Cluj înființat tot în anul 1858, apoi comisiunea compusă de ministrul Dr. Pauler în 3 Iulie 1872, spre scopul căreia dieta votase o sumă considerabilă, a adunat mai toate obiectele de artă istorică.

În timpul de față s'a pornit o adevărată emulație, o însuflețire la toate popoarele țării pentru înființarea Muzeelor. Astfel clerul romano-catolic, Armenii, Săcuii, Ciangăii, ba și unele comitate înființează muzee locale. Muzeul face cel mai bun serviciu, nu numai poporului, căruia aparține, ci patriei întregi. Este mijlocul cel mai potrivit pentru a se cunoaște reciproc popoarele țării. Prin cărțile și prin produsele literare peste tot, se dovedește gradul de cultură al unui popor, cu deosebire evoluția și progresul literaturii.

Poporul nostru, scăpat abia de o jumătate de secol din sclăvie, luptând pururea cu porniri contrare dezvoltării sale naționale, nu s'a putut ocupa cu lucruri ideale. Ingrijați, ca nu cumva civilizațiunea, care e internațională, care cucerește zi de zi tot mai mult teren, să nimicească ceea ce e cultură națională, ne-am pus pe lucru. Astfel a înființat Asociațiunea, ca centru cultural al Românilor de sub coroana Sfântului Stefan, acest palat al Muzelor.

Primul impuls de a zidi Muzeul, ni-l-a dat domnul prim-secretar Dr. Diaconovich. Meritul domniei sale este de a fi pipăit pulsul, dispoziția Românilor și de a fi pășit cu propunere concretă la timp potrivit, când româtimea: un glas mai așteptă. Dovadă e însuflețirea ce a întimpinat ideia la publicul românesc; ori-ce ideeă sublimă, dacă terenul nu-i pregătit, s'a născut moartă. Ca să mă folosesc de un exemplu, pentru că după axioma cunoscută: „A majore ad minus fieri potest argumentatio“, mă provoc la cea mai convingătoare dovadă ce ni-o servește un act istoric petrecut aici în Sibiiu. Generalul și idealistul împărat Iosif al II-lea, călătorind prin Ardeal și văzând pe țaran degradat la soartea vitelor, într'un moment de sublimă și divină inspirație s'a pus și cu mâna proprie a scris în 4 Iunie 1783 aici în Sibiiu un decret, prin care a vrut să șteargă și numele de iobagiu, în zisa dânsului: rușinea secolului. Marele împărat însă n'a izbutit, pentru că nime nu l-a înțeles. Bietul iobagiu a trebuit să-și poarte jugul până la anul 1848, când fulgerul revoluției franceze a luminat secolul. Atunci s'au găsit oameni providențiali, cari au pus ideea în lucrare. Dar: „Et voluisse sat-est“.

Românul ține minte, și păstrează cu pietate în inima sa memoria acestui human și drept Domnitor.

Ideia zidirii Muzeului odată pusă de comitetul central în lucrare, a născut o altă ideeă, care asemenea e ideia dlui Diaconovich.

Domnia Sa a propus și aranjat cu ajutorul comitetului central loteria, în folosul zidirii Muzeului, apoi răscumpărarea felicitărilor de anul nou. Ceea ce a sporit capitalul zidirei cu 26,695 coroane 63 fileri.

Înainte de toate am să spun că intravilanul pe care s'a zidit casa de chirie în strada Morii Nr. 6 și acest Muzeu, l-a

cumpărat comitetul central în anul 1897 dela Dna Maria Weindel, cu 22,000 fl. Pe acel intravilan se aflau niște hurbu, o ferărie și un fel de grădină pustie; iar la fundul grădinei zidul și valul orașului.

Contribuirile, ce Comitetul, pe baza concesiunii ministeriale le-a adunat, precum și numele marinimoșilor contribuitori sunt cunoscute publicului din publicațiile Comitetului central. Mă voiu mărgini deci numai la unele momente istorice necunoscute publicului; momente ce se leagă de numele acestui oraș, și de locul unde se află acest Muzeu, momente, ce trebuie eternizate în istoria zilei de azi.

Dupăce adunarea generală ținută în Mediaș în 27 și 28 August 1897 a decis zidirea Muzeului, Comitetul central a publicat un concurs pentru proiecte de zidire, în urma căruia s'au prezentat 26 de planuri. Acestea au fost înaintate Reuniunii arhitecților din Viena spre cenzurare și spre a ne propune premiarea celor mai bune trei planuri. Aceasta reuniune a numit din sinul său trei persoane ca juriu, anume: pe dl Francisc cavalier de Gruber, profesor și conzilier aulic, apoi conzilierul arhitect Alexandru de Wielmans și ca suplent pe Anton Weber. Acest juriu a propus, iar Comitetul nostru a premiat la locul prim planul dlui Aladár Baranyai din Zagrabia, la locul al doilea planul dlui Márton Ákos din Budapesta și la locul al treilea planul dlor Zoltán Reiss și Francisc Faludi din Budapesta. Zidirea, care ne-a costat 158,426 coroane 97 fileri, s'a executat după planul premiat la locul prim.

Întreprinzătorul zidirei a fost dl arhitect Gustav Maetz, sub controla dlui inginer Iosif Schuschnig, care a compus planurile în detail, ambii din Sibiiu, iar comisia edilă, sub a cărei îngrijire s'a zidit, au format-o dl: protopop Togan, Dr. Beu și eu. Sculptura a săvârșit-o Iosif Schneider din Sibiiu, pictura Iohann Hofrichter fiul, din Reichenau în Bohemia.

Lucrările de tâmplărie Emil Petruțiu din Sibiiu. Pictorul I. Kautz din Viena a furnizat cortinele și culisele scenei.

Firma Körting din Budapesta a fost furnizorul caloriferelelor, iar Fritz W. Elges al mobilierului și al draperiilor.

Parcul din curte l-a aranjat grădinariul A. Förstl din Sibiiu.

Toți acești domni, primească mulțămита binemeritată. Cu deosebire mulțămese onoratei comunități orășenești și onoratului magistrat, cari ni-au dat concesiunea de a putea depărta zidul și valul, prin ceceace parcul orășenesc a devenit cel mai frumos punct al acestui oraș.

Merită să amintesc un fapt frumos și rar în ziua de azi, lipsită de ideal, fapt ce juriul arhitecților din Viena a săvârșit în favorul Asociațiunii. Informați acești domni prin scrisoarea prezidiului Asociațiunii din 16 Martie 1903, Nr. 249 despre scopul humanitar ce-l urmărește Asociațiunea, precum și despre mijloacele, ce cu crucerii le adunăm dela popor, juriul prin scrisoarea sa din 20 Martie 1903, Nr. 600 a renunțat dela orice pretensiune sau remunerațiune, atât pentru revizuirea și propunerea ce privește Muzeul, cât și ce privește casa noastră de chirie.

Depărtarea valului și a zidului s'a săvârșit prin membrii familiei Joandrea din Sibiiu. Această lucrare colosală a ținut 7 $\frac{1}{2}$ luni de zile, s'au întrebuintat 8850 zile de lucru cu palma și 15,980 încercături de cară au depărtat pământul și cărămizile, 125 kilograme praf de pușcă și 50 kilo dinamit, apoi 350 metri de sîrmă, ca fitil pentru aprinderea pravului și a dinamitului, s'a folosit la spargerea zidului și a valului. Și numai cu mari și extraordinare forțări a fost posibil a depărta valul și zidul. Intreprinzătorii au primit 11,000 cor., din care sumă Asociațiunea a dat 5000 cor., iar „Cassa de păstrare“ 6000 cor. Notez, că n'a fost suflet de om în Sibiiu, pe care l-a putut purta picioarele, care n'ar fi asistat la acel spectacol.

Sibiiul, unde am zidit acest Muzeu, are un trecut foarte interesant, a fost de repețiteori capitala țării și a jucat un rol de prima ordine în istoria Ardealului, mai ales după ce regele Andreiu al II-lea în a. 1217 i-a adunat într'un trup național pe toți Sașii: în Provincia Cibiniensis, sub un cap național: Comitele națiunii săsești.

Dar Sibiiul și din punct de vedere românesc își are însemnătatea sa. Unele evenimente mai însemnate din trecutul istoric al acestui oraș, publicului românesc necunoscute, le-am publicat eu în revista noastră „Transilvania“, apărută în Aprilie a. c.

Istoria contemporană a Românilor ardeleni, numai în legătură cu numele acestui oraș se va putea scrie. Aici s'au ținut toate conferențele, congresele politico-naționale românești dela anul 1848 încoace, precum și dieta din 1863—64. Mulți bărbați însemnați aici și-au făcut studiile juridice, dintre cari amintesc pe Bărnuțiu. Aici a fost internat și arestat Grigorie Maior, fost profesor și în urmă episcop în Blaj.

Tot aici a fost închis și renumitul cronicar Șincai. În fine Avram Iancu, căruia aici i-s'a tulburat mintea, în urma palmilor ce le-a primit în arestul din Alba-Iulia, ca răsplată dela brutala stăpânire nemulțămitoare. E un tainic joc al sorții coincidența, ce ursita mi-a rezervat mie. Astfel a fost scris în stele, ca pe mine, care am onoarea și fericirea să prezidez actul de inaugurare, personal încă să mă lege o reminiscență, un fapt istoric de acest oraș. Principele Ardealului convocase dieta țării pe 20 Aprilie 1686 în libera cetate regească Sibiiu. În acea dietă s'a publicat diploma nobiliară a familiei mele. „Nemine contradicente“. Astfel numai putea să aibă pe acele timpuri o diplomă nobiliară putere de drept.

Am amintit acest fapt istoric, eu însă personal mărturisesc principiul enunțat de un renumit legist al anticității că: „Numai acela e nobil, pe care virtutea sa îl nobilitează“.

Locul acesta, unde se află acest palat încă-și are însemnătatea sa istorică. Multe vieți omenesti s'au stins la acest loc și mult sânge a curs. Muzeul acesta e zidit pe ruinile valului și zidului, care a servit cetățenilor, începând dela a. 1699, de bastion în contra Turcilor și altor dușmani externi și interni. Fortificarea s'a făcut după planul inginerului italian Giovanni Marando Visconti. Am văzut planul ce se păstrează în biblioteca baronului Bruckenthal. La locul acesta ce se numește Soldisch, s'a construit zid dublu, pentru că din partea aceasta eră cetatea expusă atacului, partea dinspre apus fiind încunjurată cu lacuri naturale și artificiale. În timpul ce noi am zidit acest palat s'a săpat la vre-o câți-va pași de aici un canal adânc, acolo s'au găsit multe schelete de om, și un sicriu, sigur osămintele ostașilor căzuți în luptă. Când s'a terminat depărtarea valului și a zidului, un ziar german din loc a exclamat duios: „Iată și ultimele rămășițe din vechiul

Sibiiu dispărute“. Mai e de însemnat, că precum am cetit într'un memoriu al unui contimporan, de pe zidul ce a stat în acest loc a căzut în a. 1764 generalul Br. Bucov, care dela a. 1762 începând a fost prezidentul guvernului civil și militar în Ardeal. Acest guvernator perzecutase pe Românii gr.-orientali în modul cel mai brutal. Se zice, că dela acel accident i-a urmat moartea.

Acesta e istoricul din trecutul locului, ce se leagă de prezentul acestui Muzeu.

*

Cu inaugurarea Muzeului e împreună și expoziția, ce astăzi se pune la dispoziția cercetătorilor. Această expoziție e a patra, ce Românii o aranjează. Și are scopul a înlesni înzestrarea Muzeului. La reușita acestei întreprinderi au contribuit cu mult zel și abnegațiune toți funcționarii Asociațiunii și despărțămintele acesteia, apoi reuniunile femeilor române, mai ales cea din Sibiiu, cu deosebire prezidenta acestei reuniuni, doamna Maria Cosma, a dezvoltat o extraordinară activitate la primirea, consemnarea, sortarea și aranjarea tuturor obiectelor întrate la expoziție, și mulți singuratici, precum și exponenți din țara noastră și din România, ale căror nume numai după terminarea expoziției se va putea publica, după-ce vom fi primit raport detaliat dela direcțiunea expoziției, când se vor putea aprecia meritele fiecăruia.

Și până atunci primească toți aceștia sincerile mulțămite din partea comitetului central.

Cu deosebire accentuez la acest loc meritele dlui Diaconovich, care are partea leului la reușita expoziției. Domnia sa ajutat de zeloșii funcționari, anume de harnicul secretar al II-lea dl Lăpădatu și de neîntrecutul, hiperzelosul arhivar, dnul Romul Simu, a aranjat și condus toate lucrările ce cu drept cuvânt se pot numi: multe și grele. Cu un cuvânt: domnul Diaconovich a fost urzitorul intelectual și făptuitorul principal în afacerile expoziției.

N'avem monumente de artă, cu cari să ne mândrim; avem însă obiecte, cari vor întări în noi înșine conștiința forțelor noastre naționale și totodată vor impune și oamenilor de specialitate respectul cuvenit pentru importanța elementului nostru.

Amintesc între altele, cel mai important document din istoria neamului românesc, cercularul episcopului Aaron, cu care a deschis școalele din Blaj în anul 1754. Școale, cari după mărturisirea istoricilor, au deșteptat întreg neamul românesc din somnul cel de moarte, la conștiința originii sale.

Un alt document, de mare valoare istorică, de o prețioasă dovadă despre adevăratul patriotizm al Românilor e: Stindardul sub care a luptat escadronul de husari, 130 feciori, angajați și provăzuți cu cai, arme, haine și toate cele trebuincioase, apoi dăruțiți tot de episcopul Aaron, împărătesei Maria Theresia ca ajutor în războiul contra Prusilor. Acest stindard se păstrează la metropolia din Blaj. (A se vedea: „Catalog des k. u. k. HEERES MUZEUM, apoi epistola dlui preposit capitular Moldovan, din Blaj, ce se află la Nr. 430 în indicile expoziției, și Nr. 214 unde s'au introdus în indice obiectele expuse).

De remarcat e admirabila grupă a „Junilor“ din Scheiul Brașovului, ce reprezintă o sărbare, a cărei origine se perde în negura timpilor seculari. An de an, a patra zi de Paști, tineretul călări cu înfătoșare de voinici, într'un conduct imponent, percurg orașul, în frunte cu surlașul. Această grupă a prezentat-o doamna Ana Nica, soția dlui Teodor Nica, directorul băncii naționale din București, reginei din România, pentru azilul din Siegenhaus lângă Neuwied. De acolo spre acelaș scop a ajuns la Frankfurt și Londra. De acolo un impresario a dus-o la America. Intoarsă la București, regina Elisabeta a oferit-o societății policlinice, dela care doamna Nica a răscumpărat-o; iar acum a expus-o și a dăruit-o pentru Muzeul nostru. Primească doamna și domnul Nica, pentru acest prea frumos și scump dar sincerele noastre mulțămite.

Cu laudă trebuie să amintesc și obiectele expuse de despărțămintele Brașov, Blaj și Cluj. Cu deosebire dl director Dr. Frâncu a dezvoltat o activitate deamă de toată lauda. A colectat în comunele despărțământului 1176 obiecte. Le-a aranjat după natura lor în 14 liste. Obiecte etnografice 167. Din secția de arte frumoase 48. Diferite monete antice, medalii, etc. 916. Din secția istorică: Cărți vechi, tipuri, documente, potire, prapori, sculpturi, litere donațiunile dela Domnitori din România, zapise, cronice, manuscrite, etc. cu totul 45.

Primească mulțămита binemeritată.

Atrag atențiunea Domniilor Voastre asupra colecțiunei dlui Petru Popovici din Brașov, în care se află arme vechi, animale răpitoare, mai multe sburătoare, nobile și răpitoare, unele rare, exotice, preparate și umplute.

Tot din Brașov s'a expus o tablă de tipar din anul 1761, de pe timpul episcopului Dionisie Novacovici.

În secțiunea bisericei ortodoxe române se află cele mai vechi antimise românești cunoscute până acum, între cari unul dela Ioasaf II, metropolitul Bălgradului din 1672 și altul dela Varlaam, metropolitul Bălgradului, dela 1686 sub craiul Apafi Mihail.

Cea mai veche icoană românească reprezentând pe Alexandru Macedoneanul de monahul George.

Apoi o mulțime de manuscrise și cărți bisericești vechi, rare.

În urmă mai amintesc o cerată romană și o copie de pe aceasta, în ghips, bine reușită, care reprezintă cultul lui Bachus. S'a dăruit Muzeului de d-na Iust. Olariu din Sibiiu.

Avem apoi lucruri de mâna femeii române, care în gust fin, în executare artistică, întrece tot ce s'a produs de țărancele altor popoare. Cu ornamentica de casă a poporului român, negreșit că numai lauda o vom seceră dela publicul pricepător. Aici emulează civilizațiunea cu cultura națională, școala, învățătura, cu talentul înnăscut. Avem țesături și cusături admirabile trimise de fostele noastre eleve, altele de toată frumseța lucrute de mâna țărancelor fără școală. Sunt sigur, că la orice expoziție ar fi ambele premiate. Greutatea ar fi numai, căreia să i-se deie preferință: școlai, ori talentului înnăscut. La vederea atâtor lucruri frumoase, elegante și delicate, apoi a portretelor țărancilor și țărancelor noastre, mi-a venit în minte fără veste ceeace W. Hochmann și Martin Opitz, în opul lor: „Beschreibung der Erde“ pagina 3074 au zis: „Din această mestecătură, din care poporul Valah își trage originea sa, se dezvoaltă capete cari sunt clasice și s'ar putea folosi de model pentru piatră scumpă. Capete, cari și înlăuntru ascund ceeace pe din afară ne arată: căci o minte, o judecată mai ageră, o ușurință de a înțelege repede, împreunată cu o purtare îndemânică, precum vedem câte odată la cel mai de rând Valah, nicăiri nu vom găsi“.

Durere, că inteligența română, care zi de zi vine în atingere cu țărăimea, nu-și dă destulă silință pentru de a abate pe țărancele noastre dela marea greșală a-și schimba portul, a-l moderniza.

Portul românesc e reprezentat aici în Muzeu, din Ardeal, din Ungaria și din Bănat. Ar fi însă o batjocură pentru generațiunea de azi, dacă posteritatea numai din Muzeu ar afla despre portul ce l-au purtat străbunele.

Străinii cari cercetează țara noastră n'au destule cuvinte de a admiră acest port elegant și cochet. Dacă țărancele noastre nu-l aprețiază precum ar trebui, nu găsesc alt argument, decât că: Ochiul vede toate, numai pe sine nu.

Un exemplu. In anul 1876, când Maiestatea Sa regele nostru a vizitat Sibiiul, un ziarist venit anume din Germania, întors a casă, între altele a scris:

„Am văzut în Sibiiu fete de român, într'un admirabil costum național; fete atât de frumoase, încât trei astfel de frumseți ar fi în stare a face o cetate germană renumită“.

Îmbrace-se aceste fete în haine străine și nime nu le mai bagă în seamă.

*

După acestea nu-mi rămâne altceva de făcut, decât să rog pe marele Dumnezeu, care a străcurat neamul nostru prin restriștea timpurilor barbare, prin nemaipomenita sclăvie, și ne-a învrednicit să ajungem această zi de bucurie, de sărbătoare națională, să primească sub ocrotirea sa această casă românească.

Iar neamului românesc, căruia în numele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român îi predăm acest palat, să-i fie un bastion, din care nu cu armele ucigătoare, precum își apărau odinioară cetățenii pe acest loc averea și viața, ci cu armele științei, sub paza legilor, în liniște, departe de zgomotul zilei, în nobila emulație cu celelalte muzee patriotice, din generație în generație să-și apere acest focular cultural, unde se vor păstra relicviile trecutului și creațiunile sufletului românesc.

Așa să fie!

Acum, vă rog domnilor, să mergem să cercetăm expoziția.

Discursul de încheiere.

Onorată adunare generală!

Fiind toate obiectele puse la ordinea zilei rezolvate în cel mai îmbucurător mod, Vă mulțămesc pentru binevoitorul Dvoastre concurs, și Vă rog să păstrați amintirea acestor zile de sărbătoare națională și să împărtășiți și celorce n'au putut fi părtași la bucuria noastră, să-și împreune rugăciunile lor cu ale noastre, ca marele Dumnezeu să ne învrednicească de bucurii și mai mari. Ieri am avut onorul să Vă recomand domnilor, să ne folosim de *sfatul* celui mai mare Maghiar; azi, îmi iau voe domnilor să Vă recomand *exemplul* celui mai înțelept Maghiar. Precum cetisem într'o revistă maghiară, Deák Ferencz, înțeleptul țării, precum îl numesc connaționalii dânsului, a zis că: „Dacă el ar intra în raiu și n'ar putea să stea acolo ca Maghiar și romano-catolic, numai decât ar eși afară“. Mă închin înaintea unui bărbat, care își iubește neamul și legea cu atâta căldură; iar sinceritatea cu care și-a exprimat acea iubire, e semnul invederat al bărbatului de caracter.

Ca să fim vrednici de stima omenilor de bine, s'o spunem și noi fără rezervă, ceea ce purtăm în fundul inimii noastre, că: *Noi nici că intrăm în raiu, dacă n'am putea intra ca Români, cu limba și legea noastră strămoșască*. Căci dacă e adevărat ceea ce Carol cel mare a zis, că: „Limba spaniolă e limba îngerilor“, apoi noi așa știm că: *Limba română e limba Arhangelilor*.

După aceste, doresc domnilor și fraților, să ajungeți cu bine la ale domniilor Voastre, și declar ședința de încheiată.

Aprecieri și voci de presă.

Aplauzele prelungite și zgomotoase, din partea celei mai număroase și mai splendide adunări generale și a unui public foarte distins din România, apoi gratulările după ședință, au dovedit, că discursurile au fost aprobate și primite cu plăcere din partea celor de față.

Iată și unele aprecieri din ziare:

„*Cronica Sibiului*“, redactată de tinerime pe timpul expoziției, ne spune în program:

„Noi nu dorim să publicăm rapoarte seci despre cele ce se petrecură în fața Domniilor Voastre. Dorim să Vă informăm însă pentru ziua de mâine și să comentăm cu sinceritate ziua de azi.“

Ședința I: „Cu glas emoționat, solemn, își începe dl Iosif Sterca Șuluțu, președintele „Astrei“, cuvântul de deschidere. Președintele nostru e un bătrân istoric, cuceritor și simpatie. A vorbit atât de frumos.“

Ședința II: „În sfârșit prin o frumoasă și cuceritoare cuvântare, rostită de dl președinte, ședința s'a ridicat.“

„*Telegraful Român*“, numește vorbirea de deschidere „remarcabilă“.

„*Unirea*“ constată „indiferentismul“, condamnat prin discursul prezidial, cu următoarele cuvinte:

„E foarte adevărat. Aceasta o știm noi foarte bine, mai ales jurnalele și revistele“.

„*Deșteptarea*“, sub titlul „O statistică elocuentă“ zice:

„Din clasicul discurs cu care înțeleptul și inimosul bătrân, dl Iosif Sterca Șuluțu, prezidentul „Asociațiunii“ a deschis Sâmbătă în Sibiu adunarea generală a „Astrei“ reproducem următorul pasagiu caracteristic; o statistică nu se poate mai elocuentă, despre felul, la nici un caz laudabil, cum știu intelectualii noștri să sprijinească scopurile „Asociațiunii“.

„*Gazeta Transilvaniei*“:

„La orele 10 s'a deschis prima ședință de cătră prezidentul Iosif Sterca Șuluțu, care a rostit cu această ocaziune un discurs frumos, arătând progresele „Asociațiunii“, dar' relevând totodată cu date statistice și indiferentismul multora dintre noi, cari până în momentele de față nu s'au înscris ca membri și nu și-au dat sprijinul lor „Asociațiunii“. Dl

Șuluțu răspunde în discursul său și unor atacuri nejustificate, pe cari le-a îndreptat chiar în zilele aceste un ziar românesc împotriva „Asociațiunii“.

„Ședința de inaugurarea Muzeului a deschis-o prezidentul la oarele 12 cu un discurs atât de frumos și interesant, precum numai rar ni-se dă să auzim“.

„*Budapesti Hirlap*“, dupăce face un extract fidel din discursul de deschidere, trece la discursul de inaugurare, pe care îl numește: discurs științific (tudományos).

„*Bunul Econom*“ numește vorbirea de inaugurare: „Discurs frumos și interesant“.

„*Gazeta de Duminecă*“ :

„La 10 ore s'a deschis adunarea generală prin frumoasa vorbire rostită de vrednicul și meritosul bărbat I. St. Șuluțu“.

„*Poporul Român*“ :

„Venerabilul domn I. St. Șuluțu, a rostit o vorbire însuflețitoare“.

„*Voința Națională*“. Sub titlul „La noi și peste munți“, după o introducere continuă astfel:

„Și să se iee seamă la minunatul spirit autocritic al conducătorilor lor, la nemulțămirea ce dau pe față că nu s'a făcut deajuns, la vorbele grele ale bătrânului Șuluțu, imputând Românilor că nu fac destule jertfe pentru ridicarea neamului. Să se iee seamă de studiul ce publicăm în ziarul nostru despre chestia Românilor de dincolo și se va vedeă nesfiala cu care spune verde ce i-se pare greșit și primejdios, pune degetul pe rane, și cere îndreptare ca boala să nu deă în cangrenă.

„Când punem în cumpănă jertfele ce fac Românii de dincolo cu celece le fac Românii din România liberă, rușinea ne cuprinde și cu măhnire mărturisim că n'am făcut nici a zecea parte din ceea ce trebuia făcut, din ceea ce putea să se facă, dacă aveam, cu toții, cât de puțină iubire de patrie și de neam etc.“.

„*Sămănătorul*“. Savantul și genialul profesor universitar, favoritul tinerimei, mult aplaudatul domn N. Iorga zice următoarele :

„În fața comitetului: la mijlocul mesei, bătrânul prezident Șuluțu, fața fină, cu părul alb, înalt, des, cu mustața de cavalier, cu ochii buni, albaștri, subț ochilari largi; trupul mic, slăbit de vârstă, dar vioi încă și nervos, flutură în redingotă neagră. E nepotul metropolitului unit, care a luat parte la înființarea Asociațiunii alături de marele metropolit

al neuniților, Șaguna; el însuși a avut totdeauna o activitate demnă și corectă, vrednică de numele său“.

Discursul, prezidial cu care s'a încheiat în 14 Septembrie expoziția, s'a publicat în „Gazeta Transilvaniei“ din 17 Septembrie, 1905.

*

Dăruire. Domnul prezident Iosif Sterca Șuluțu, a dăruit pentru Muzeu, clopoțelul ce l'a folosit metropolitul Alexandru Sterca Șuluțu; de acest clopoțel s'a folosit și dl prezident la memorabilele ședințe pentru inaugurarea Muzeului. Iar portretul metropolitului Șuluțu, care a fost expus în secțiunea istorică a expoziției, în admirabilul ornat, în care azistase la cununia M. S. Impăratului Francisc Iosif I, l-a dăruit Academiei române. Acest ornat a fost expus și premiat la expoziția din Milano.